

Yttrande över En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46)

Fi2020/03418

Sammanfattning

Skolinspektionen har tagit del av Jämlikhetskommissionens betänkande *En gemensam angelägenhet* (SOU 2020:46). Kommissionen presenterar en i flera delar gedigen problembild och Skolinspektionen instämmer i att det är angeläget med insatser för en likvärdig skola av hög kvalitet. Flera av de förslag och rekommendationer som kommissionen lämnar behöver dock ytterligare utredning och precisering. Skolinspektionen menar att det i nuläget är svårt att ta ställning till flera av förslagen. Vidare har många av de frågor som tas upp i betänkandet utretts närmare inom ramen för andra statliga utredningar. Skolinspektionen hänvisar därför i flera fall till tidigare lämnade remissyttranden. Skolinspektionen noterar dock att vissa av kommissionens förslag inte helt harmonierar med andra aktuella utredningar inom skolområdet.

Medskick som rör Skolinspektionens roll och uppdrag

Skolinspektionen ser behov av förtydliganden och kompletteringar i några delar som rör skolmyndigheternas roll och uppdrag. Främst handlar detta om följande:

- *Förhållandet till inspektion behöver belysas mer.* Skolinspektionen ser behov av mer klarhet kring vad ett ökat statligt ansvar för skolan innebär. Utifrån ett granskningsperspektiv är det viktigt med tydlighet vad gäller statens stödjande respektive granskande roller, samt avseende huvudmännens ansvar i förhållande till statens ansvar.
- *Frågan om tillståndsprövning är komplex.* Skolinspektionen ser behov av att komplettera kommissionens beskrivning av fristående skolors etablering. Vidare menar myndigheten att frågan om en förändrad etableringsrätt kräver en betydligt mer grundlig analys.
- *Skolinspektionen arbetar situationsanpassat.* Det är positivt att kommissionen framhåller värdet av tillsyn inom skolområdet.

Skolinspektionen vill dock framhålla att myndigheten även arbetar med kvalitetsgranskning och väljer granskningsform utifrån skolors olika situation.

Andra synpunkter i yttrandet

Skolinspektionen ser positivt på inriktningen på några av de övriga förslag som kommissionen presenterar inom utbildningsområdet. Detta gäller bland annat förslaget om att jäv vid betygssättning bör regleras även i fristående skolor. Skolinspektionen har dock vissa synpunkter på författningsförslagets utformning. Myndigheten ser även positivt på förslaget om att offentlighetsprincipen bör ges samma innebörd hos fristående skolor som för kommunala skolor, men delar här kommissionens bedömning om att en närmare belysning av frågan är nödvändig. Vidare bedömer Skolinspektionen att flera av de områden som tas upp i betänkandet är väsentliga för en likvärdig skola, detta utifrån myndighetens erfarenheter från granskning.

Samtliga ställningstaganden

Yttrandet följer den ordning som förslag och rekommendationer presenteras i betänkandet. Skolinspektionen yttrar sig endast över delar i kapitel 17 där myndigheten har synpunkter.

17.3.1 Huvudmannaskap, ledning och finansiering av förskolan och skolan

Ett starkare statligt ansvar

Skolinspektionen ser behov av fortsatt belysning av hur skolmyndigheternas olika roller och uppdrag ska förhålla sig till varandra i den organisationsstruktur som kommissionen rekommenderar. Skolinspektionen vill understryka att det är ytterst angeläget att en eventuellt förändrad myndighetsstruktur inom skolans område bygger på en samlad och gedigen analys av hur skolmyndigheterna, tillsammans och utifrån sina olika roller, kan bidra till en likvärdig skola av hög kvalitet. En sådan analys är central innan tillsynsfunktionen, som kommissionens skriver, *”anpassas till den regionala organisationen”* (s. 569).

Utifrån ett inspektionsperspektiv är det viktigt att skilja mellan statens stödjande och granskande roller. Otydligheter avseende detta kan påverka möjligheterna till ansvarsutkrävande vid brister i skolors verksamhet.

Skolinspektionen vill också framhålla att en central utgångspunkt för möjligheterna till ansvarsutkrävande i skolsystemet är att det finns en tydlig skiljelinje mellan

statens ansvar för skolan och huvudmännens ansvar. Mot denna bakgrund är det angeläget att precisera hur ansvarsfördelningen ändras om staten påtar sig ett större ansvar för skolsystemet. Det bör finnas en tydlighet om vad som tas bort i huvudmännens nuvarande ansvar.

Skolinspektionen hänvisar vidare till myndighetens yttrande över betänkandet *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28)¹ samt till synpunkterna på förhållandet mellan dialog och tillsyn som framförs i skolmyndigheternas redovisning av uppdraget om kvalitet och likvärdighet.²

Integrering av fristående förskolor och skolor i ett gemensamt utbildningssystem

Skolinspektionen menar att kommissionens rekommendation skulle innebära stora förändringar i förhållande till det nuvarande skolsystemet. Skolinspektionen anser att det behövs en betydligt mer djupgående analys, konsekvensbeskrivning samt konkretion för att myndigheten ska kunna ta ställning.

Skolinspektionen noterar att delar av det som kommissionen rekommenderar har behandlats mer ingående i andra utredningar. Skolinspektionen hänvisar till myndighetens remissyttranden över *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28)³ samt *Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning* (SOU 2020:33).⁴ Vidare ingår det i den pågående utredningen om förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap för skolan (U 2020:07) att föreslå hur fristående skolor kan inrymmas i ett system med en ändrad ansvarsfördelning.⁵

Skolinspektionen vill framhålla att det är centralt att de systemförändrande förslag som regeringen väljer att gå vidare med harmonierar med varandra. Jämlikhetskommissionens rekommendation om villkoren för fristående skolors etablering kan tolkas som en mer genomgripande förändring än vad som föreslås i andra aktuella utredningar. Det krävs dock mer konkretion för att kunna bedöma hur förslagen i de olika utredningarna förhåller sig till varandra.

¹ Skolinspektionen (2020). *Yttrande över En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28). U2020/02667/S.

² *Redovisning av uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet*. U2020/00734/S.

³ Skolinspektionen (2020). *Yttrande över En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28). U2020/02667/S.

⁴ Skolinspektionen (2020). *Yttrande över utredningen Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning* (SOU 2020:33). U2020/03826/GV.

⁵ Direktiv 2020:140. *Förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap för skolan*.

Vidare vill Skolinspektionen komplettera kommissionens beskrivning av fristående skolors etablering. Kommissionens nämner att fristående skolor har tillståndskrav, men beskrivningen av gällande regelverk för tillståndsprövning är begränsad. Det är Skolinspektionen som i dag ansvarar för att bedöma ansökningar om att starta fristående skolor eller utöka befintlig verksamhet. Skolinspektionen bedömer ansökningar utifrån kraven i skollagen samt övriga lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella skolformen. Under handläggningen kontrolleras och bedöms bland annat innehållet i ansökan, följderna för skolväsendet som anordnas av det allmänna, kommunernas yttranden, elevunderlaget, ekonomiska förutsättningar hos sökanden samt eventuella anmälningsärenden och tillsynsbeslut. För att en sökande ska beviljas tillstånd måste de sedan 2019 även genomgå en ägar- och ledningsprövning. Prövningen omfattar krav på erfarenhet av eller på annat sätt förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för skolverksamheten samt lämplighet att bedriva denna.⁶

Inför läsåret 2021/22 fattade Skolinspektionen beslut gällande 208 ansökningar. Av dessa godkände Skolinspektionen 36 ansökningar om att starta fristående skola och 64 ansökningar om att utöka befintlig fristående skola. Således är det en stor andel sökande huvudmän som inte bedöms leva upp till ställda krav.⁷

Vidare föreslog utredningen *Nya regler för skolor med konfessionell inriktning* (SOU 2019:64) att det är motiverat att ytterligare skärpa lagstiftningen i vissa delar som rör tillståndsprövningen av fristående skolor. Skolinspektionen ställde sig positiv till flera av utredningens förslag i myndighetens remissyttrande.⁸

Det är dock korrekt att Skolinspektionen inte har möjlighet att hindra etableringar i de fall sökanden lever upp till ställda krav. Det är exempelvis inte möjligt att ta hänsyn till huruvida en ny etablering tillgodoser något särskilt eller kompletterande behov i skolsystemet. Detta kan jämföras med vissa andra länder där det finns krav på att en ny fristående skola ska tillgodose exempelvis ett särskilt pedagogiskt, ideologiskt eller konfessionellt intresse.⁹ Om kommissionen menar att tillståndsprövningen i Sverige bör utvecklas mot ett tydligare fokus på att uppnå ett varierat skolutbud, är detta en fråga som behöver belysas mer. Skolinspektionen är inte principiellt mot en sådan utveckling, men menar att den typen av förändringar kräver en analys och förändringar i lagstiftningen.

Slutligen noterar Skolinspektionen att det saknas resonemang om hur kommissionen tänker sig att fristående förskolor ska integreras i ett gemensamt

⁶ Kommissionen tar kortfattat upp ägar- och ledningsprövningen på s. 332 i betänkandet.

⁷ Skolinspektionen (2021). *Beslut om ansökningar att starta eller utöka fristående skola – läsåret 2021/22*.

⁸ Skolinspektionen (2020). *Yttrande över Nya regler för skolor med konfessionell inriktning* (SOU 2019:64). U2020/00060/S.

⁹ Se SOU 2019:64. *Nya regler för skolor med konfessionell inriktning*. Kapitel 9.

utbildningssystem (se rubriken). Tillståndsgivningen och tillsynen av fristående förskolor hanteras i dag av kommunerna, men kommissionen antyder att dessa delar bör flyttas till statlig nivå. Även denna förändring behöver i så fall belysas grundligt i det fall rekommendationen leder till ytterligare utredning.

Förvaltningspolitiska aspekter på fristående skolor

Jäv vid betygssättning

Skolinspektionen är positiv till att samma regler om jäv ska gälla för lärare i fristående skolor som för lärare i kommunala skolor. Skolinspektionen bedömer att förslaget bidrar till en mer likvärdig lagstiftning samt rättssäker betygssättning.

Skolinspektionen ställer sig dock frågande till varför en hänvisning till de relevanta punkterna i 6 kap. 28 § kommunallagen, som gäller för lärare i kommunala skolor, inte föreslås. Särskilt eftersom det eftersträvas att just samma regler ska gälla för privata som offentligt anställda lärare.

Den nu föreslagna bestämmelsen utgör en generalklausul. En mer specificerad utformning skulle göra det tydligare i vilka situationer jäv uppstår, till exempel genom att den krets som omfattas av jäv på grund av släktskap förtydligas (jämför 6 kap. 28 § p. 1 kommunallagen). Genom förhållandet mellan en sådan bestämmelse och en generalklausul blir det också tydligt att även andra omständigheter än släktskap kan utgöra grund för jäv.

Anställdas ekonomiska intressen

Skolinspektionen instämmer i att det är principiellt viktigt att anställda/befattningshavare i skolan är sakliga och opartiska i sin yrkesutövning. Det är angeläget att eventuella intressekonflikter och jävssituationer motverkas. Frågan kräver dock en mer grundlig analys för att myndigheten ska kunna ta närmare ställning till kommissionens förslag.

Offentlighetsprincipen och de fristående skolorna

Skolinspektionen är positiv till att offentlighetsprincipen införs i fristående skolor och att meddelarskydd ska gälla även för anställda och uppdragstagare i fristående skolor. Införandet av offentlighetsprincipen och meddelarskydd för anställda och uppdragstagare i de fristående skolorna bidrar till lika villkor för alla skolor, oavsett huvudman. En ökad transparens bidrar också till att stärka rättssäkerheten för eleverna, vårdnadshavarna och allmänheten. Skolinspektionen har tidigare anført liknande synpunkter i myndighetens yttrande över betänkandet *Ökad insyn i*

fristående skolor (SOU 2015:82).¹⁰ Som kommissionen framhåller finns det dock anledning att ytterligare belysa delar av förslaget i förhållande till andra regelverk.

Skolinspektionen delar dock inte kommissionens förslag att *huvudman* bör förtydligas till *skolenhetsnivå* i det fall regeringen väljer att gå vidare med författningsförslagen i tidigare lagrådsremiss (s. 589). Det skulle snarast begränsa insynen. Genom författningsförslaget¹¹ framgår att förslaget om att offentlighetsprincipen ska bli tillämplig hos huvudmän för fristående skolor innefattar den eller de skolenheter som omfattas av godkännandet som huvudman. Det behöver inte anges särskilt att rätten att ta del av allmänna handlingar gäller oavsett var hos huvudmannen handlingarna förvaras.

Skolinspektionen vill i detta sammanhang även framhålla att det är angeläget att den aktuella frågan om skolstatistik får en långsiktig lösning. Enligt en dom i Kammarrätten 2019 omfattas uppgifter om fristående skolor som samlas in inom ramen för statistikverksamhet av sekretess (Kammarrätten i Göteborg, mål nr. 6267-19). Skolinspektionen behöver tillgång till skolenhetsregistret och till aktuell statistik om skolor och huvudmän för att kunna utföra sitt uppdrag – bland annat för att kunna göra en behovsanalys inför inspektion.

Skärpt tillsyn

Skolinspektionen ser positivt på att kommissionen framhåller vikten av tillsyn för en likvärdig skola av hög kvalitet. Skolinspektionen vill dock komplettera kommissionens beskrivning av myndighetens verksamhet i några avseenden.

Skolinspektionen vill framhålla att myndighetens granskningsverksamhet inte endast består av tillsyn, utan också av olika former av kvalitetsgranskning. I ett skollandskap med stora variationer mellan skolors förmåga att klara sitt uppdrag behöver Skolinspektionen arbeta med olika metoder för att på bästa möjliga sätt bidra till att skolorna klarar sitt uppdrag. Skolinspektionen väljer den form av inspektion som passar bäst beroende på vilken situation som finns i verksamheten.

I tillsyn granskas att skolor lever upp till skolans lagar och författningar. I denna inspektionsform prioriteras skolor där myndigheten ser hög risk och myndigheten kan ställa krav på åtgärder. I kvalitetsgranskning avses utbildningens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Här kan Skolinspektionen ge en mer nyanserad återkoppling och fördjupa bilden av ett område – exempelvis huvudmannens kompensatoriska arbete för en likvärdig utbildning.

¹⁰ Skolinspektionen (2016). Yttrande över *Ökad insyn i fristående skolor* (SOU 2015:82). U2015/04800/GV.

¹¹ Lagrådsremissen *Offentlighetsprincipen ska gälla i fristående skolor* (U2018/00671/GV).

Balansen mellan tillsyn och kvalitetsgranskning är inte statisk, utan bygger på myndighetens prioriteringar utifrån olika risker. Att myndigheten även fortsatt kan arbeta situationsanpassat är centralt för en effektiv skolinspektion.

Även Skolinspektionens val av *vad* som granskas bygger på kontinuerliga analyser av risker och behov. Skolinspektionen instämmer i att förskolans verksamhet är ett angeläget område att granska, men vill även här understryka att det är viktigt att myndigheten kan arbeta flexibelt och prioritera resurser så att de gör bäst nytta.

Vad gäller Skolinspektionens sanktionsmöjligheter skriver kommissionen att "*För närvarande kan Skolinspektionen exempelvis inte vidta åtgärder mot en lärare som inte är behörig. Lagstiftningen bör ändras på denna punkt.*" (s. 592). Myndigheten ser positivt på stärkta möjligheter att kunna ingripa mot uppenbart olämpliga obehöriga lärare, men menar att denna fråga måste övervägas och utredas betydligt mer grundligt innan lagstiftningen ändras på denna punkt. Förhållandet till det arbetsrättsliga området måste belysas särskilt. Nuvarande regler om återkallelse och varning kan inte tillämpas rakt av på obehöriga lärare.

Angående sanktionsmöjligheter riktade mot huvudmän hänvisar Skolinspektionen till myndighetens remissyttrande över promemorian *En mer likvärdig och effektiv skoltillsyn*.¹²

17.3.2 Styrning och ledning av förskola och skola

Gemensam antagning till skolan

Skolinspektionen hänvisar i denna fråga till myndighetens remissyttrande över betänkandet *En mer likvärdig skola – minskad skolegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28).¹³ Skolinspektionen vill dock även här framhålla att det är centralt att de förslag inom skolområdet som regeringen väljer att gå vidare med harmonierar med varandra. Kommissionens rekommendation har samma inriktning som förslagen i SOU 2020:28, men är delvis mer långtgående eftersom den även innefattar gymnasieskolan. Det krävs dock mer konkretion för att Skolinspektionen ska kunna ta närmare ställning till kommissionens rekommendation.

¹² Skolinspektionen (2020). *Yttrande över promemorian En mer likvärdig och effektiv skoltillsyn*. U2020/04703/GV.

¹³ Skolinspektionen (2020). *Yttrande över En mer likvärdig skola – minskad skolegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28). U2020/02667/S.

Obligatorisk förskola från 3 år, särskilda insatser för barn med utländsk bakgrund

Skolinspektionen menar att kommissionens rekommendation om en på sikt obligatorisk förskola från 3 års ålder är en genomgripande förändring som kräver en grundlig analys. Skolinspektionen noterar också att utredningen om fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska, vars betänkande samtidigt är ute på remiss, föreslår en obligatorisk förskola från 5 års ålder.¹⁴

Skolinspektionen instämmer dock i att förskolans kvalitet är viktig att uppmärksamma. Förskolan är en betydelsefull grund i skolväsendet och alla barn har rätt till en förskola av hög kvalitet. Under åren 2015-2017 hade Skolinspektionen ett regeringsuppdrag om att granska förskolans kvalitet och måluppfyllelse ur olika aspekter. Skolinspektionens övergripande slutsats var att förskolan har flera styrkor, men även många utmaningar och att kvaliteten varierar alltför mycket. Problem med kvalitet och likvärdighet är allvarligt, inte minst eftersom förskolans kompensatoriska uppdrag blir påtagligt viktigt i en samhällsutveckling med socioekonomiska skillnader och skolsegregation.¹⁵

Insatser för elever i behov av stöd, särskola endast på medicinska grunder

Skolinspektionen delar kommissionens bedömning om att det finns förbättringsbehov vad gäller de utredningar som ligger till grund för mottagandet i särskolan. Hemkommunen ska se till att mottagandet i särskolan föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning, samt att samråd sker med elevens vårdnadshavare. Skolinspektionen erfarenheter från granskning pekar dock på att så inte alltid sker, vilket är mycket allvarligt utifrån ett elevperspektiv.

Externt rättade prov och förankring av betygen

Skolinspektionen ser positivt på utökade inslag av extern bedömning av nationella prov. Skolinspektionens erfarenheter från ombedömning av nationella prov visar att bedömningsprocessen påverkar bedömningen. Resultaten pekar på att extern bedömning, sambedömning och i viss mån avidentifiering har en återhållande effekt på betygssättningen. Den generella tendensen att skolan gör generösare bedömningar är mindre för delprov som har bedömts av någon annan än elevens ordinarie lärare, sambedömts och avidentifierats. Effekten är störst när dessa

¹⁴ SOU 2020:67, *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*.

¹⁵ Skolinspektionen (2018). *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. Slutrapport.

bedömningsmetoder har kombinerats, dessutom ökar överensstämmelsen mellan ursprungsbedömarna och ombedömarna något.¹⁶

Utökad studie- och yrkesvägledning med sikte på icke-traditionella yrkesval

Skolinspektionen instämmer i vikten av en hög ambitionsnivå för studie- och yrkesvägledningen. Skolinspektionen har i granskningar sett att studie- och yrkesvägledningen inte fått det breda genomslag som lagstiftningen syftar till. Det förekommer sällan att studie- och yrkesvägledning kontinuerligt integreras i utbildningen och undervisningen. Skolor som granskats har saknat en medveten strategi för att i praktiken kunna arbeta med att vidga elevernas perspektiv på deras studie- och yrkesval. Skolornas arbete med studie- och yrkesvägledning har dessutom sällan inkluderats i det systematiska kvalitetsarbetet, vare sig på huvudmannan- eller skolnivå.¹⁷ Skolinspektionen hänvisar härutöver till myndighetens remissvar på utredningen *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle* (SOU 2019:4).¹⁸

17.3.3 Pedagogik, lärarutbildning och läromedel

Stärkt lärarprofession genom förbättrad lärarutbildning och kompetensutveckling

Skolinspektionen hänvisar i denna fråga till myndighetens remissyttrande över betänkandet *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17).¹⁹

Stöd till skolor med problem

Skolinspektionen delar kommissionens bedömning om att ledning och styrning är centrala aspekter i arbetet med att skapa en likvärdig skola. I skolor där Skolinspektionen sett allvarliga brister finns det ofta förklaringar till varför svåra situationer uppstått. Ofta handlar det om att huvudmannens styrning är otillräcklig och svag. Flera huvudmän har inte haft en tillräcklig uppföljning av skolors resultat

¹⁶ Skolinspektionen (2018). *Ombedömning av nationella prov – 2018*. Redovisning av regeringsuppdrag Dnr U2017/05038/GV.

¹⁷ Se till exempel Skolinspektionen (2019). *Studie- och yrkesvägledning i undervisningen på yrkesprogram i gymnasieskolan*.

¹⁸ Skolinspektionen (2019). *Yttrande över Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle* (SOU 2019:4). U2019/00243/S.

¹⁹ Skolinspektionen (2018). *Yttrande över Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17). U2018/01224/S.

och situation, och ofta saknas tillräckliga analyser. Detta gör att de inte har skaffat sig kunskap och överblick. De har heller inte i tid identifierat problem och gjort insatser. Det har även handlat om att vissa huvudmän haft en mycket svag ekonomisk situation eller att ägar- och ledningskretsen haft otillräcklig insikt i eller erfarenhet av skolverksamhet, eller varit olämplig av andra skäl.²⁰

Skolinspektionens erfarenhet är också att skolor med svagheter och brister inte sällan har haft flera rektorsbyten och svårt att behålla kontinuitet i skoledningsfunktionen. Rektorsomsättning kan göra att viktiga rutiner och processer stannar upp och att skolutveckling prioriteras ned. I en särskild granskning av rektorsomsättning iaktogs att många huvudmän inte agerar proaktivt för att motverka att rektorsbyten får negativa effekter för eleverna.²¹

Central läromedelsgranskning

Skolinspektionen instämmer i att läromedel av god kvalitet är centralt för elevernas möjlighet till kunskapsutveckling och att detta område är viktigt att belysa närmare. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, inte minst de läromedel som används i undervisningen.

Floran av olika läromedel är dock stor i dag och kvaliteten varierar, vilket kan göra området svårnavigerat. Inte sällan tar lärare ett stort ansvar för att välja ut och kvalitetssäkra läromedel. Om det saknas tydliga ramar och resurser för detta kan det vara svårt för läraren att värdera kvalitet och göra välunderbyggda val.²²

Utifrån kommissionens betänkande är det svårt att ta ställning till om en ny central läromedelsgranskning bör införas och hur formerna för en sådan funktion bör se ut. Skolinspektionen ser dock positivt på att denna fråga analyseras djupare. Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel (U 2019:04) har i uppdrag att föreslå hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola.²³

17.3.4 Vuxenutbildning och livslångt lärande

Skolinspektionen delar uppfattningen att vuxenutbildningen bör ges mer uppmärksamhet, vilket vi även skrivit i tidigare budgetunderlag. Myndighetens erfarenhet är att utbildningsformen i många fall hamnar i skymundan, bland annat i

²⁰ Se t.ex. Skolinspektionen (2020). *Årsrapport 2019 – skillnader i skolors arbetssätt och huvudmäns ansvarstagande*.

²¹ Skolinspektionen (2019). *Huvudmannens arbete för kontinuitet på skolor med många rektorsbyten – utan spaning ingen aning*.

²² <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolors-laromedelsstrategi/>

²³ Dir. 2019:91, *Stärkta skolbibliotek och läromedel*.

den allmänna diskussionen om skolan och i kommuners huvudmannaarbete med att utveckla skolan. Samtidigt har den kommunala vuxenutbildningen vuxit i volym och ställts inför nya utmaningar. Det är därför angeläget med en genomlysning på vuxenutbildningens område.

Skolinspektionen vill dock även här framhålla att det är centralt att ansvarsförhållandena mellan huvudman och stat är tydliga – inte minst utifrån ett granskningsperspektiv. Mot denna bakgrund är det viktigt att tydligare konkretisera vad ett ökat statligt ansvarstagande för vuxenutbildningen i praktiken innebär.

Vidare vill Skolinspektionen understryka att det är centralt att frågor om utbildningens kvalitet ges stor prioritet vid en expansion av vuxenutbildningen. Skolinspektionens erfarenheter är att det finns utvecklingsbehov inom vuxenutbildningen, bland annat vad gäller flexibilitet och individanpassning.²⁴ Skolinspektionen har också uppmärksammat att huvudmän behöver bli bättre på uppföljning och kontroll av vuxenutbildning på entreprenad.²⁵

Slutligen vill Skolinspektionen framhålla vikten av en helhetssyn på vuxenutbildningens organisation och utförande. Myndigheten har i tidigare remissyttranden pekat på att konsekvenserna av enskilda förändringar i systemet behöver belysas noggrant. Utan en helhetssyn finns en risk för att systemet för vuxenutbildning kan bli svåröverskådligt med bland annat olika regelsystem, och att detta kan vara problematiskt i kvalitets- och rättshänseende.²⁶

I ärendets slutliga handläggning har chefsjuristen Klara Cederlund samt juristen Sofia Fjelland Witting deltagit.

Beslutsfattare

Tommy Lagergren

Biträdande generaldirektör

Föredragande

Johan Rydstedt

Utredare

²⁴ Skolinspektionen (2018). *Kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå – Granskning av huvudmäns och rektorers arbete för flexibilitet och individanpassning.*

²⁵ Skolinspektionen (2019). *Yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning på entreprenad – Huvudmännens uppföljning av kvalitet.*

²⁶ Se bl.a. Skolinspektionen (2018). *Yttrande över En andra och en annan chans – ett komvux i tiden* (SOU 2018:71). U2018/03652/GV.